

Klyve fattighjem. Fotografert 22.07.1906

foto: Telemark museum

Etter at sakfører Hans Wessel på Klyve gård flyttet til Fredrikshald i 1864 for å overta stillingen som borgermester, blei hovedgården solgt til Hans Nenset som solgte den videre til Solum kommune i 1886. Kommunen mente gården var godt egnet til fattigarbeidsanstalt, noe som ville gi kommunen bedre kontroll med utgiftene til fattigomsorgen og bedre oversikt over hvem som var virkelig trengende. I løpet av de 4 første årene blei utgiftene til fattigomsorgen i kommunen halvert fra 20 290kr i 1887 til 10 700kr i 1890.

Det viste seg at personer som i flere år hadde mottatt hjelp fra fattigkassa, valgte å hjelpe seg selv så langt de kunne for ikke å havne på fattiggården eller "Fattigklyve" som stedet blei omtalt lokalt. Fattiggårder var så skambelagt at beliggenheten ofte fikk et dårlig rykte.

Nekte "å la seg innsette på fattiggården" medførte kutt i ytelsen fra fattigkassa.

En mann som Solum fattigstyre ville ha innlagt på Klyve fattighjem, protesterte kraftig og truet med å reise inn og klage til kongen og statsminister Mikkelsen. En i fattigstyret bad han hilse kong Haakon og Mikkelsen.

Antall barn og voksne fra starten og i enkelte år fram til 1920.

	Klyve fattiggaard	Klyve fattiggaard	Klyve fattiggaard	Klyve fattighjem	Klyve fattighjem	Solum gamlehjem	Klyve gamlehjem
Kilde:	Fremskritt 24.04.1888	Fremskritt 24.04.1888	Fremskritt, 14.08. 1890	folketelling Solum	bilde på denne siden	folketelling Solum	folketelling Solum
telling	31.12.1886	31.12.1887	1889	03.12.1900	22.07.1906	01.12.1910	01.12.1920
barn	6	6	13	3	3	6	3
alder			½ - 14 år	½ - 16 år		1 - 15 år	3 - 9 år
voksne	7	16	31	16	29	28	34
alder			19 - 82 år	28 - 90 år		31 - 92 år	21 - 93 år
totalt	13 personer	22 personer	44 personer	19 personer	32 personer	34 personer	37 personer

I 1907 blei navnet på Klyve fattighjem endret til Klyve gamlehjem
Det medførte at beboerne ikke lenger blei kalt fattiglemmer men
"belæg på fattiggaarden."

Beboerne på fattiggården var underlagt et strengt regime og hadde ikke lov til å forlate anstalten uten etter avtale med bestyreren. De kunne heller ikke ta i mot besøk uten at det var avtalt på forhånd. Bestyreren skulle dessuten tilse at *”lemmene står opp og går til hvile til bestemte tider - for tiden kl 6 morgen og 9 aften.”*

Brudd på reglementet kunne *”for de voksne medføre isolasjon i ensomt værelse dog ikke mer enn 3 dager av gangen - for de ukonfirmerede ris.”*

Av årsrapporten 1890 går det fram at isolasjon av voksne *”ikke har vært anvendt”,* men *”ris til børnene for ulydighed har enkelte gange ikke kunnet undgaaes”*

Spisereglementet var satt opp etter mønster fra andre fattiggårder og kosten beregnet på å skulle være tilstrekkelig, *”men tarvelig slik at den ikke skal være skikket til at trekke folk til anstalten med mindre der var virkelig nød.”*

Maten blei nøyaktig veid opp til hvert måltid. Frokosten var svært enkel og bestod av 10-12 lod (ca 160 gram) brød av sammalt rugmel og ½ pot (ca ½ liter) skummet melk . På søndager vanket det i tillegg 16 gram smør og ½ liter kaffe.

Det var stort savn hos enkelte gamle at de ikke fikk tobakk. Etter hvert blei det gjort avvik fra spisereglementet slik at *”der tilståes Tobak for god Opførsel og til enkelte værdige gamle.”*

Beboer J. K. besværdet sig over at de fik Sild 3 Middage i ugen, hvilken Nydelse ikke blot influerede ubehagelig hos ham på Smagens sans, men også på Lugte- og Føle-Sandsen, ja endog på Øiets Sands, dog ikke således at Synsevnen svekkedes, thi denne var angivelig allerede borte, men så at han følte Svie og Smerte i Øinene, hvilket utvilsomt måtte være en Følge av den overdrevne Nydelse av Sild. J.K. anmoder deretter om Indskrækning i Brugen av denne Fiskeret.

Bestyreren besvarte klagen med at *”Silden bruges på reglementarisk Måde, nemlig 2 Middage i ugen.”*

Av 50-årsberetningen for Solum gamle hjem – som var navnet i 1936 - går det fram at i den første tiden var det vanskelig å stole på fattiglemmer som hadde tjeneste i kjøkkenet. Mat forsvant av og til, og det var sterke mistanker som endte opp med at flere av fattiglemmene utrustet seg med solide vedkubber og planla et nattlig oppgjør med den de antok for å være skyldig i matsvinnet. Komplottet blei avslørt og dermed også mest sannsynlig et liv spart.

Videre fortelles det om behovet for å bygge et gjerde rundt inngangsdøra, for som det heter *”at holde de unge kvinder inne om natten.”*

Ellers var det i perioder så store problemer med enkelte urostiftere at bestyreren *”så sig nødsaget til at opsi sin stilling dersom de to verste ikke blev fjernet.”*

I 1903 blei de første kvinnene valgt inn i styret for fattighjemmet, noe som medførte en vesentlig forbedring i de sanitære forholdene. Det blei anlagt særlige sykestuer for kvinner og menn, kjøpt inn senger med madrasser og anlagt vannklossett. Hjemmet fikk elektrisk lys i 1915 og ikke lenge etter varmtvannsbeholder. Den første radioen kom julen 1934.

Kjært barn har mange navn

1886	Solum Fattigarbeidsanstalt/Klyve Fattiggaard
1899	Solum fattighjem/Klyve fattighjem
1907	Solum Gamlehjem
1969	Solum Aldershjem
1971	Solum Alders - og sykehjem
1990	Klyve Bo - og Servicesenter
1991	Klyve eldresenter
2003	Klyvetunet kultur - og aktivitetssenter
2020	Klyvetunet bo - og aktivitetssenter

Fattigdom et omfattende og dyptgripende samfunnsproblem i Norge på 1800-tallet

Legd var fattighjelpen på landsbygda i Norge fram til 1900, en ordning der gårdene innen et bestemt område etter tur skulle gi opphold og mat til gamle og syke uten evne til å livberge seg selv.

Bildet viser ei legdskone en gang på slutten av 1800-tallet. Hun eide ikke mer enn de klærne hun hadde på seg og de tinga hun hadde i korga. Hun har pakka sakene sine og er på veg til neste gård der hun skulle bo en periode før hun måtte videre til en ny gård. Det var ofte gamle husmannsenker som måtte på legd..
kilde: Dei fattigaste av dei fattige av Sverre Halleraker Foto: Østfold fylkes billedarkiv

Fattigvesenet i kommunene hadde som oppgave å gi trengende fattige nødvendig støtte til livsopphold. Støtten blei gitt gjennom **fattigkassa** som helst ga hjelp i form av naturalia som mat, klær og ved. Fattigkassa kunne også gi bidrag til å dekke utgiftene til legehjelp og medisiner. Mange kviet seg for å gå den tunge veien til fattigforstanderen og be om hjelp. For mange var fattigkassa eneste utvei med de konsekvensene det ville få: bli stemplet for resten av livet og tap av stemmeretten. Paragraf 52d i grunnloven slo nemlig fast at man ikke hadde rett til å stemme dersom man mottok fattighjelp. Dette gjaldt både ved stortingsvalg og lokalvalg.

Bortsetting på fattigkassas regning var utsetting av fattige og uføre til private etter anbudsprinsippet. Enkelte steder blei barn satt på kirketrappa og auksjonert bort til den som gav det laveste budet. Budene 1909 lå i snitt på 30 – 50 øre dagen.

Fattigkassa krevde godkjenning av hjem der noen skulle ”bortsettes”. Tilsynet var sporadisk og oppfølgingen mangelfull. Det varierte mye hvordan den enkelte blei ivaretatt. Noen fikk det bra mens flere led direkte nød, som den gutten som måtte ligge i fjøset om natta uten ordentlige sengeklær. Han gjette kuer og måtte gå barbeint på rimfrosten fordi han ikke hadde noe å ha på beina. (fra Oslo byarkiv).

Bortsetting av barn og voksne blei etter hvert annonsert i avisene - noen eksempler fra vårt distrikt:

En findsig Kvinde
ønskes bortsat til Forpleining for offentlig Regning. Man behæge at henvende sig til Harald N. Rugtvedt pr. vestre Borsgrund.

Fremskridt, onsdag 30.12.1891

Moderløs.
En snil pike, 14 mnd., ønskes bortsat til snille folk der vil ta hende som sin egen.
Billet mrk. «Straks» nedl. i eksped.

Varden, lørdag 15. januar 1921

En findsig Mandsperson
ønskes bortsat af Solum Fattigvæsen. Nærmere Underretning ved Ordføreren, Adr. Bolvig pr. Borsgrund.

Fremskridt, mandag 29. mai 1893

Børn bortsættes.
3 gutter bortsættes for Gjergens fattigkasses regning. Alder henholdsvis 11, 10 og 4 aar.
Telefon 383.

Varden, torsdag 8. mai 1919

En Pige
i 12 Aars Alderen bortsættes ved O. C. Dahl.

Fremskridt, torsdag 16. juni 1892

BEKJENDTGJØRELSE.
Fattigforstanderen i Solum
har fast kon/ortid i kjøbmand Olsens gaard paa Gjemsø hver lørdag fra kl. 10—1 og 3—7.
Solum fattigstyre, august 1910.

Bratsberg-Demokraten, torsdag
25. august 1910

5 Børn,
2 Gutter og 3 Piger, henholdsvis 8, 6, 10, 3 og $\frac{3}{4}$ Aar, ønskes snarest udsat for Skiens Fattigvæsens Regning.
Henvendelse til Fattigkontoret.

Fremskridt, fredag 27. september
1895

Privat fattigpleie

Sønn til Hans Nilsen Hauge, sogneprest Andreas Hauge i Skien, tok 1868 initiativet til å etablere "Skiens Forening til Privat Fattigpleie." Hauge ledet foreningen i 20 år.

Foreningen gjorde en betydelig innsats for å skaffe de nødlidende arbeid, noe som bidro sterkt til at "Betleriet" etter 8 år nærmest var avskaffet i byen.

I Solum blei ett av landets første **barnehjem** stiftet i 1844 av Hans Mikkelsen og kone som viet sin formue og all sin tid på å gi vanskeligstilte barn et hjem og en oppdragelse som gjorde at de seinere var i stand til å greie seg ute i samfunnet.

Hjemmet mottok mye økonomisk støtte fra godseier Hans Cappelen på Gimsøy Kloster.

Da Cappelen døde i 1846, døpte Mikkelsen barnehjemmet til Hans Cappelens Minde.

I 1877 ble hjemmet overtatt av Langesundsfjordens indremisjonsselskap.

Barnehjemmet blei lagt ned i 1975. I dag rommer bygningen Barne- og Ungdomspsykiatrisk avdeling i Skien.

Frimurerne i Skien startet 1879

Foreningen til fattige Børns

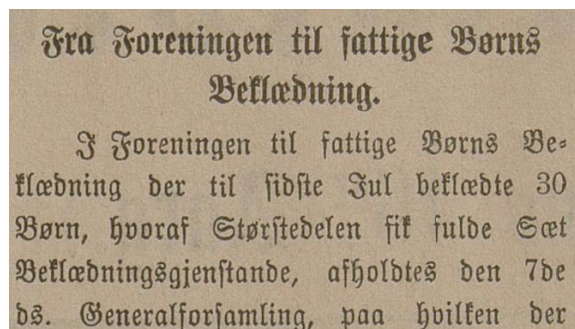
Beklædning

Bratsberg Amtstidende, fredag 9. mars 1894

Skienposten, lørdag 31. mai 1879

Bratsberg Amtstidende, onsdag 23. mars 1892

Fra Foreningen til fattige Børns

Beklædning

I Foreningen til fattige Børns Beklædning der til sidste Jul beklædte 30 Børn, hvorav Størstedelen fik fulde Sæt
Beklædningsgjenstande, avholdes